

HYKS Nuorisopsykiatria

Helsingiläisiä nuoria on vuoden 2013 aikana tutkittu ja hoidettu HYKS Nuorisopsykiatrian Avohoidon, Osastohoidon ja Erityispalvelujen klinikassa. Organisaatio on sama, mutta yksikkömuutosten vuoksi ei suoraan verrannollinen edellisvuoteen. Organisaatiouudistuksessa painopisteenä ovat olleet avohoitopainotteisuus, osastohoito- ja tutkimusjaksojen tehostaminen, kuntoutustoiminnan keskittäminen ja tertiäritason palveluiden tarjoaminen myös muille sairaanhoito- ja Erva -alueille.

Avohoidon klinikka

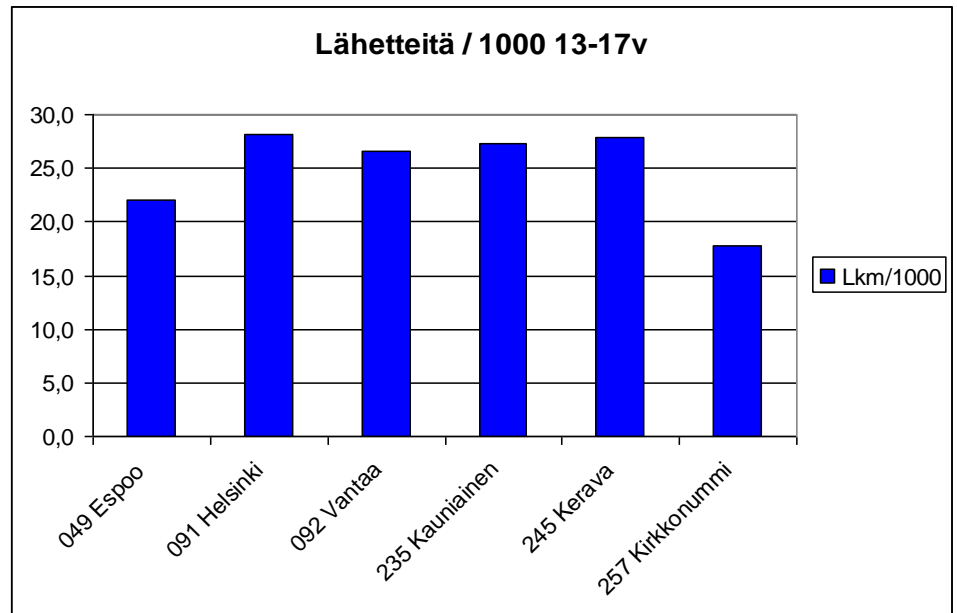
Nuorisopsykiatrian avohoidon klinikan toiminta on jaettu vuodesta 2012 alkaen tutkimus-, arviointi- ja kriisipoliklinikoihin (TAK-poliklinikat) ja hoitopoliklinikoihin. Kiireettömät nuorisopsykiatriset läheteet ohjataan TAK-poliklinikoille, joista yksi sijaitsee Helsingissä Dagmarinkadulla, missä pääosa helsingiläisten nuorten läheteistä ja hoidon tarpeen arvioinneista tehdään. TAK-poliklinikoille ohjautuvat myös peruspalveluiden konsultatiot, joiden kehittämiseen panostettiin 2013. Psykiatrista avohoittoa vaativien nuorten hoito toteutuu pääosin hoitopoliklinikoilla, jotka sijaitsevat Helsingissä Itäkeskuksessa ja Malmilla. Näiden lisäksi helsingiläisiä nuoria hoidettiin myös muilla avohoidon klinikan HYKS-alueen poliklinikoilla. Nuori ja perhe on voinut vaikuttaa siihen, millä poliklinikalla hänen psykiatrinen hoitonsa toteutuu tutkimusjakson jälkeen. Hoidon tarpeen mukaan helsingiläiset nuoret on ohjattu myös intensiivisen avohoidon yksiköihin Peijakseen (Tikkurilaan) tai Jorviin (Matinkylään). Psykiatrian yksikön työnjaon mukaisesti syömishäiriöisten nuorten tutkimusjaksot ja osa hoitokajoista on toteutettu Syömishäiriöyksikössä, joka kuuluu hallinnollisesti (aikuis)psykiatrian yksikköön, mistä syystä nämä läheteet eivät näy avohoidon klinikan luvuissa. Helsingiläisille nuorille toteutui syömishäiriöpoliklinikalla 909 potilaskäyntiä vuonna 2013. Lisäksi käytettävissä on ollut erityispalveluiden klinikan avohoitopalvelut ja sairaalahoitoa edellyttäneet hoitokajoista on toteutettu osastohoidonklinikassa (ks. teksti erikseen).

Helsingiläisistä nuorista tehtiin nuorisopsykiatriseen avohoitoon vuonna 2013 yhteensä 1014 lähetettä. Näistä varsinaisia hoitotakuuläheteitä oli 734 ja sisäisiä (muista HUS -alueen erikoissairaanhoidon yksiköistä) 267 kpl. Helsinki oli 2013 ikäluokkiin suhteutettuna HYKS –sairaanhoitoalueen läheteintensivisin kunta nuorisopsykiatriassa, lähetemäärissä ei ole havaittavissa selvää trendiä (Kuvat 1 ja 2). Erikoissairaanhoidon lääkärintähetekäytännön vuoksi Helsingin lähettäjätahoista suurin on terveyskeskus (628 lähetettä), minkä sisällä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta niitä tuli eniten (299 kpl) ja terveysasemilta 259 kpl. Sosiaalivirasto ja opetusvirasto kirjautuivat lähettäjiksi vain 67 kertaa, mikä kuvastaa lähinnä lääkärinläheteikäytäntöä, kuten myös nuorisotaseman 1 lähete. HYKS alueen ulkopuolelta tuli läheteitä helsingiläisistä nuorista 40 kpl ja yksityisiltä toimijoilta 70 kpl (kuva 3). Sisäiset läheteet (267 kpl) ohjautuvat muilta HUS- tulosalueilta ja erikoisaloilta nuorisopsykiatriseen avohoitoon. Näistä valtaosa on ikänsä vuoksi lastenpsykiatriasta jatkohoitoon lähetettyjä potilaita.

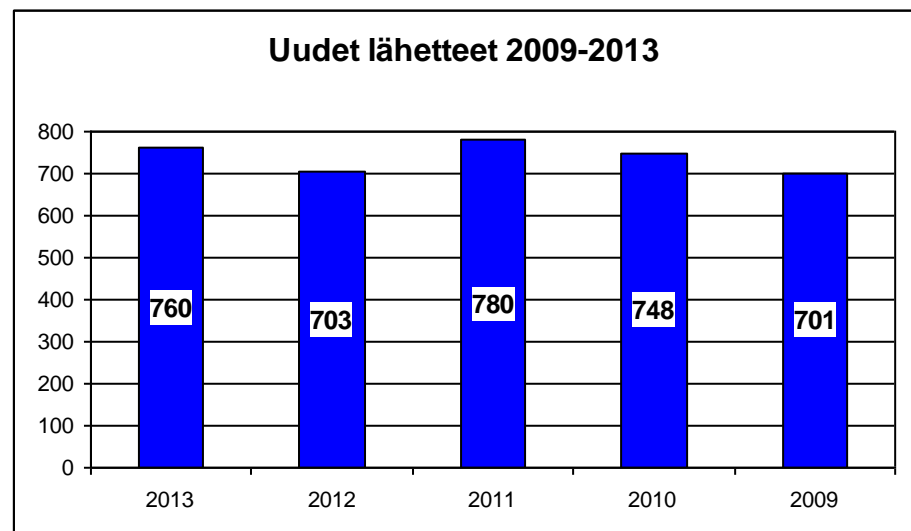

Helsingiläisnuorten psykiatriset palvelut 2013

Helsingiläisten läheteiden käsittelyaika on toteutunut lähes tavoitteiden mukaisesti. Valtaosa läheteistä (95%) käsiteltiin kolmen vuorokauden sisällä niiden saapumisesta ja 21 vuorokauden ylitykset selvitetään aina erikseen. Nämä olivat kaikki kirjausvirheitä (5 kpl vuonna 2013). Vastaanotetuista läheteistä palautettiin 14%. Hoidontarpeen arvioinnin aloitus toteutui hoitotakuun mukaisesti.

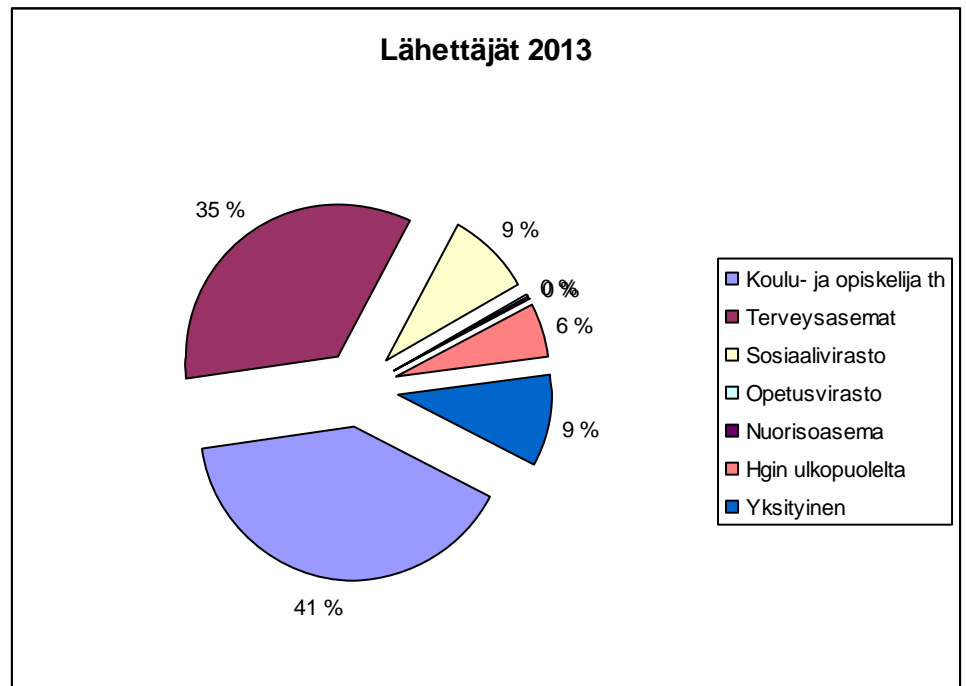
Kuva 1. Nuorisopsykiatristen läheteiden määrä ikäluokkiin 13-17 – vuotiaat suhteutettuna HYKS –alueen kunnissa

Kuva 2. Avohoidon klinikan TAK -poliklinikoille tulleet uudet läheteet helsingiläisistä nuorista vuosina 2009-2013

Helsingiläisnuorten psykiatriset palvelut 2013

Kuva 3. Lähetäjätahot 2013 helsinkiläisten nuorisopsykiatrian läheteissä

Helsingiläisille nuorille toteutui potilaskäyntejä eri avohoidon yksiköissä yhteensä 18 858 kpl ja hoitopuhelut mukaan lukien maksullisia suoritteita oli 20 977 kpl ja suoritteita kaikkiaan 27 632 kpl. Näistä 29% toteutui TAK –poliklinikoilla ja liittyi siten ensisijaisesti hoidon tarpeen arviointiin ja loput nuorisopsykiatrisen avohoidon toteuttamiseen. Helsingiläisiä nuoria hoidettiin kaikissa HYKS nuorisopsykiatrian avohoidon yksiköissä suoritejakautuksen ollessa alla olevan taulukon mukainen. Hoitajaksoja oli yhteensä 1618 kpl. Hoitopaikan valintaan vaikuttivat kulkuyhteydet, hoidon sisältö ja nuoren oma toive.

Nuorisopsykiatrian pkl	%
TAK Hki Dagmarinkatu	27 %
TAK Matinkylä	1 %
TAK Tikkurila	1 %
Malmi	27 %
Itäkeskus	39 %
Olari	0,2 %
Leppävaara	1 %
Tikkurila	1 %
Myyrmäki	2 %

Avohoidon painottaminen nuorisopsykiatrisessa hoidossa ja sen mukaisesti osastojen paikkamäärän supistaminen vuonna 2012 mahdollisti avohoidon resurssien lisäämisen. Vuoden 2013 aikana ei resurssimäärissä ole enää olennaisia muutoksia tapahtunut. Avohoitosuoritteet lisääntyivät edellisvuodesta, mutta organisaatiomuutoksen vuoksi luvut eivät ole vertailukelpoisia. Lääkärirekrytointi on ollut edelleen haasteellista ja vuokralääkäriyryksiltä on ostettu palveluja vajetta paikkaamaan. Muiden

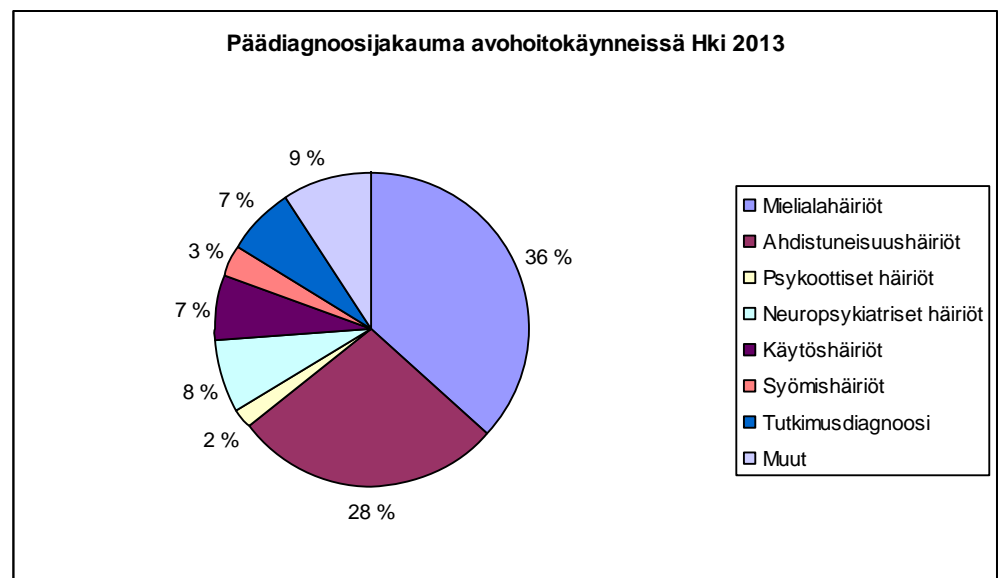

Helsinkiläisnuorten psykiatriset palvelut 2013

henkilöstöryhmien kohdalla ei näin merkittävää ongelmaa ole ollut. Lääkärivaje on joissakin tapauksissa saattanut haitata nuorten hoidon järjestämisaikatauluja ja mm. konsultaatioyhteistyötä peruspalvelujen kanssa.

Nuorisopsykiatriassa jää varattuja käyntiaikoja käyttämättä perinteisesti suhteessa runsaasti. Asiaan on kiinnitetty huomiota, mutta resurssihukka on merkittävä. Toteutumattomien ajanvarausten osuus on hoitopoliklinikoilla 20 %:n luokkaa ja TAK-poliklinikoilla vajaat 15 %. Näihin suhtaudutaan aktiivisesti ottamalla yhteyttä nuoreen ja perheeseen yrittämällä vahvistaa hoitoon sitoutumista. Poisjääntien toistuessa kutsutaan nuori ja perhe hoitokokoukseen ja joskus joudutaan päättämään hoidon päättämiseen toteutumattomana.

Tavallisimpia avohoitopotilaiden psykiatrisia häiriöitä helsinkiläisillä nuorilla olivat erilaiset masennustilat, ahdistuneisuushäiriöt sekä eri tyyppiset käytös- ja tunnehäiriöt, mm. aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö. Päädiagnoosijakauma avohoidon käynneistä ei olennaisesti poikkea odotusarvosta (Kuva 4.)

Kuva 4. Päädiagnoosijakauma helsinkiläisten nuorisopsykiatrisista avohoitokäynneistä vuonna 2013

Avohoidon kehittämisessä nähtiin tärkeäksi hoitotakuun hengen mukaisesti hoitoon pääsyn aikaistaminen. Peruspalvelujen merkitys mielenterveyspalvelujen järjestämisessä on suuri ja kehittämistyössä otimme teemaksi varhaisen mielenterveyshäiriön riskin arvioinnin ja hoitoon ohjauksen. Vuoden 2013 aikana suunniteltu HYKS Varhain –konsultaatio ja interventiomalli otettiin käyttöön vuoden 2014 alusta ja sen tarkoitus on tukea peruspalvelujen mahdollisuutta auttaa psyykkisesti oireilevia nuoria ja antaa asiantuntijatukea nuorten kanssa toimiville eri ammattihenkilöille. Matalan kynnyksen palvelujen kehittämisessä on Suomessa vielä tehtävää ja tässä mielenterveyspalvelujen kokonaisuuden suunnittelussa avohoidon haluaa olla aktiivisesti mukana.

Erityispalveluiden klinikka

Erityispalveluiden klinikassa (Epa) hoidetaan pääsääntöisesti koko HUS alueen nuoria. Klinikka muodostuu erityispalveluiden klinikasta, päihdepsykiatrian yksiköstä, ruotsinkielisestä poliklinikasta ja kuntoutusyksiköstä. Yhdessä psykiatrian kanssa toimii neuropsykiatrian poliklinikka.

Yhteensä kaikissa erityispalvelualueen erityispalveluiden klinikassa oli vuoden 2013 aikana avohoidossa 575 helsinkiläistä nuorta, Suoritteiden määrä oli 9612. Noin 58 % potilaista on Helsingistä ja he saavat noin 65 % käynneistä.

Erityispalveluiden poliklinikan tehtävänä on vastata yleissairaalapsykiatriisiin tarpeisiin. Potilaat voivat tulla läheteillä tai kiireellisemmällä konsultaatiopyynnöillä. Lähettäjinä ovat pääasiallisesti Hyks alueen somaattiset sairaalat. Tälle poliklinikalle kuuluvat myös nuorten alle 18-vuotiaiden sukupuoli-identiteettihäiriöiden tutkiminen, hoitoon ohjaaminen ja hoidon aikainen seuranta. Tutkituista kolmas osa, 21 nuorta, oli Helsingistä. Erityispalvelujen poliklinikalla käytti 296 helsinkiläistä nuorta 2132 käyntiä.

Päihdepsykiatrian poliklinikalla 149 helsinkiläistä potilasta sai 3404 hoitollista tapahtumaa. Ruotsinkielisellä poliklinikalla 57 nuorelle toteutui 1137 hoitotapahtumaa. Neuropsykiatrian poliklinikalla on toteutunut 25 helsinkiläisille 453 tutkimuskäyntiä. Kuntoutuspoliklinikalla 115 nuorelle oli 2928 käyntiä.

Erityispalveluiden klinikan osalta Helsingin kaupungin merkittävimmät lähettäjätahot olivat terveyskeskus ja kouluterveydenhuolto. Lastensuojelu ja peruspalveluiden päihdeyksiköt olivat nuorten päihdepsykiatrian poliklinikan keskeinen lähettäjä- ja yhteistyötaho.

Osastohoidon klinikka

HYKS Nuorisopsykiatrialla osastohoitopaikkojen määrä on pysynyt ennallaan vuoden 2012 lopussa vakiintuneeseen tilanteeseen verrattuna. Osastohoidon klinikassa on yhteensä 32 osastopaikkaa neljällä eri osastolla. Näistä kaksi on 8-paikkaisia akuuttiosastoja (osastot B1 ja B4) sekä kaksi 8-paikkaisia tutkimus- ja hoito-osastoja (osastot B2 ja B3). Kaikki osastot sijaitsevat Helsingissä Psykiatriakeskuksen alueella. Lisäksi erityispalveluiden klinikkaan kuuluu 8-paikkainen Pasilassa sijaitseva kuntoutusosasto Kipinä. Kaikki osastot ovat koko HYKS alueen nuorten käytössä. Ruotsinkielisten nuorten on ollut mahdollista päästä tarvittaessa osastohoitoon Tammiharjun sairaalan ruotsinkieliseen yksikköön ja syömishäiriötä sairastavia nuoria on hoidettu erillisessä HYKS syömisklinikassa.

Vuonna 2013 osastohoidon klinikassa oli hoidossa yhteensä 176 helsinkiläistä nuorta (vuonna 2012 206 nuorta). Akuuttiosastoilla on toteutettu pääsääntöisesti mielenterveyslain mukaisia tarkkailuarvioita ja lyhyitä hoidon arviointeja. Keskimääräinen hoitoaika akuuttiosasto B1:llä 9 päivää ja osasto B4:lla 12 päivää (2012 10 ja 15 päivää). Tutkimus- ja hoito-

Helsingiläisnuorten psykiatriset palvelut 2013

osastotoilla on järjestetty perusteellisia noin neljän viikon pituisia tutkimusjaksoja, joihin on sisältynyt erityistyöntekijöiden tutkimukset sekä sairaalakouluarvio. Tyypillisiä tutkimus- ja hoito-osastoilla hoidettavia nuoria ovat vakavasti masentuneet nuoret, joilla esiintyy itsetuhoista käyttäytymistä tai pitkäaikaisia kouluvaikeuksia. Keskimääräinen hoitoaika tutkimus- ja hoito-osastoilla oli vuoden 2013 aikana 30 päivää (2012 37 päivää). Helsingiläisillä nuorilla oli yhteensä 3232 hoitopäivää osastohoidon klinikassa, missä on 33 % vähentymistä vuoden 2012 hoitopäiviin verrattuna. Akuuttiosastojen kuormitusprosentti oli vuoden 2013 aikana 67 % ja tutkimus- ja hoito-osastojen 80 %. Lisäksi kuntoutusyksikön Kipinässä toteutui hoitopäiviä 697 ja keskimääräinen hoitoaika oli 63 vrk. Osastopaikkojen vähentymisestä huolimatta osastoille ei ollut koko vuoden aikana merkittäviä hoitojonoja eikä myöskään ylipaikkatilanteita esiintynyt.

Vaikeasti oireilevia nuoria varten on HUS alueella ollut käytettävissä oma 6- paikkaisen osasto Kellokosken sairaalassa. Tämän osaston perustamisen myötä ostopalveluina ostettavia osastojaksoja on toteutunut ainoastaan yhdelle helsingiläisille nuorelle Tampereen EVA yksikössä eikä Niuvanniemen sairaalan vaikeahoitoisten nuorten yksikköä ei ole vuonna 2013 käytetty lainkaan.

Hyks nuorisopsykiatria osallistuu HUS ”Vaihtoehtoja pakolle” projektiin, jonka tavoitteena on vähentää kiinnipito- ja sitomistapahtumia 40 % vuoteen 2015 mennessä. Vaikka hoidollisten kiinnipitojen ja sitomistapahtumien määrä kasvoi vuoteen 2012 verrattuna, ne eivät ylittäneet vuodelle 2013 asetettua tavoitetta. Myös keskimääräinen kiinnipitojen kesto oli lyhentynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Osastoilla pyritään ylläpitämään ja vahvistamaan työtapoja, joiden avulla pakkotoimen määrä voi edelleenkin tavoitteiden mukaisesti vähentyä.

Lisätietoja

Klaus Ranta klinikkaryhmän johtaja (050 428 4185)
Kaisa Riala osastohoidon klinikan ylilääkäri (050 428 7144)
Risto Heikkinen avohoidon klinikan ylilääkäri (050 427 2085)
Veli-Matti Tainio erityispalvelujen klinikan ylilääkäri (050 427 0842)